

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
“ЕТНОЛОГІЯ”
(для бакалаврів)

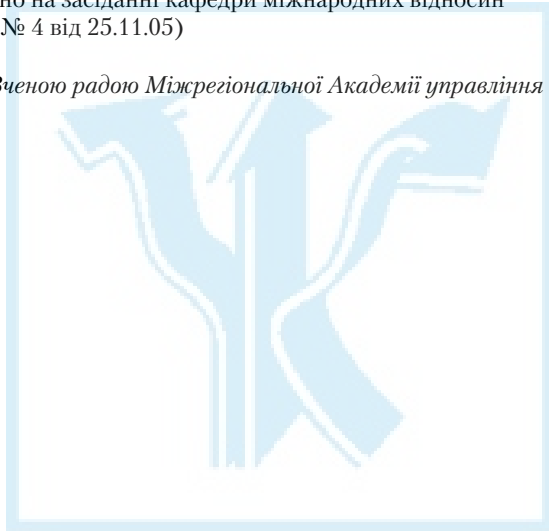
МАУП

Київ 2006

Підготовлено доцентом кафедри міжнародних відносин
С. І. Прокопенко

Затверджено на засіданні кафедри міжнародних відносин
(протокол № 4 від 25.11.05)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

МАУП

Прокопенко С. І. Навчальна програма дисципліни “Етнологія” (для бакалаврів). — К.: МАУП, 2006. — 20 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни “Етнологія”, питання для самоконтролю, теми контрольних робіт, а також список літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП),
2006

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Кінець ХХ — початок ХХІ ст. — період складних політичних і соціокультурних суперечностей: поглиблення конфлікту між двома світами — християнським та ісламським, глобальний розлад на території Східної Європи, політична та соціальна кризи в багатьох поліетнічних країнах, процес стирання кордонів і національні спалахи в різних куточках планети — все це вплинуло на характер міжетнічних відносин. Значним конфліктним потенціалом позначені і деякі сучасні трансформаційні тенденції в Україні. Їх подальший розвиток може перешкоджати національно-державній розбудові, загрожувати територіальній цілісності, поглиблювати кризу етнополітичної культури, породжувати ворожнечу між титульним етносом і національними меншинами. У цей історичний відрізок часу особливого значення в освітній політиці набувають нові знання, ідеї, теорії, навчальні дисципліни, які б могли сформувати суттєво новий політичний світогляд, сприяти зародженню прогресивнішого етнополітичного мислення і по-новому оцінити деякі міжетнічні та етнокультурні процеси.

Саме з цією метою до програми вищої школи введено курс “Етнологія” — навчальну дисципліну, яка охоплює основну проблематику сучасної етнологічної науки: процеси антропо- і етногенезу, роль етнічного фактора в еволюції світової культури, особливості етнічних світоглядів та етнічної поведінки, форми і способи взаємодії між етносами, причини конфліктів між ними та шляхи їх запобігання. Ґрунтовне вивчення зазначених питань зумовлено практичними вимогами до рівня підготовки спеціалістів з вищою освітою, які працюватимуть у галузі міжнародних відносин. Опанувавши курс “Етнологія”, студенти мають оволодіти певними практичними уміннями та навичками, зокрема:

- здійснювати аналітичні огляди основних напрямів етнологічної науки; користуватися її теоретичною базою та новітньою методологією;
- характеризувати питання, пов’язані з механізмом формування психології етносів; пояснювати процеси адаптації особистості до зовнішнього соціокультурного середовища;
- моделювати засоби взаємодії між етносами різного рівня соціокультурного розвитку і прогнозувати моделі формування міжетнічних відносин;
- визначати причини етнічних, етнополітичних, етнорелігійних конфліктів і механізми їх регулювання;

- проводити багатогранні дослідження етнічних спільнот крізь призму структурного аналізу їх культур та концепцій міжетнічних комунікацій;
- об'єктивно оцінювати політичні, соціокультурні проблеми і перешкоди на шляху національно-державної розбудови та інтеграції України у світове співтовариство;
- користуватися у практичній (професійній, громадській, політичній) діяльності основними принципами співіснування традиційних і модернізованих культур;
- підвищувати рівень власної етнополітичної культури, пропагувати демократичну етнопонаціональну поведінку та етнічну злагоду.

Засвоєння навчальної програми передбачає самостійне поглиблене вивчення студентами додаткових джерел і реферування рекомендованої наукової літератури; підготовку доповідей на семінарських заняттях і колоквіумах; виконання контрольних робіт студентами заочної форми навчання.

Вивчення курсу “Етнологія” завершується складанням заліку.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
“ЕТНОЛОГІЯ”

№ пор.	Назва змістовного модулю і теми
	Змістовий модуль I. Світова етнологічна наука: основні етапи становлення і розвитку
1	Етнологія як наука. Предмет і методи етнології
2	Школи етнології. Сучасні етнологічні концепції
3	Теорії етносу
	Змістовий модуль II. Виникнення, розвиток і класифікація
4	Антропогенез. Раси та історія расових теорій
5	Основні етапи етногенезу
6	Походження та етногенез українців
	Змістовий модуль III. Етнічна ідентичність
7	Психологія етносу
8	Етнічна культура. Походження мов народів світу
9	Етнічні релігії та релігійно-міфологічні системи
	Змістовий модуль IV. Міжетнічні комунікації
10	Етнічні процеси та міжетнічні відносини в сучасному світі

ЗМІСТ
дисципліни
“ЕТНОЛОГІЯ”

Змістовий модуль I. Світова етнологічна наука: основні етапи становлення і розвитку

Тема 1. Етнологія як наука і навчальна дисципліна.
Предмет і методи етнології

Етнологія як наука. Причини та передумови виникнення етнологічної науки. Першоджерела етнології. Етнографічні процеси як первісний об'єкт етнологічної науки. “Первісні” і “цивілізовані” народи. Диференціація етнології: політична, соціальна, релігійна, господарська (економічна).

Етапи становлення етнології. Перша класифікація антропологічних наук. Паризьке товариство етнологів. Еволюція етнології та народознавства у країнах Європи. Зародження і розвиток етнологічної науки в Україні.

Формування української народознавчої науки (від “народознавства” до “етнології”). Трансформація етнографії в етнологію. Загроза етнографізму — спрощеного тлумачення етнологічних понять і явищ. Діяльність Міжнародного наукового братства українських антропологів, етнографів, демографів.

Сучасне визначення етнології як науки і навчальної дисципліни. Етнологія як навчальна дисципліна. Структура курсу етнології. Мета, завдання та функції етнології. Місце і роль етнології у системі гуманітарних наук.

Методи етнології. Методи вивчення усних і письмових джерел, археологічних матеріалів. Порівняльне мовознавство. Перепис населення. Методи польового дослідження. Алгоритм польового дослідження. Загальнонаукові методи в етнологічній науці. Методи споріднених дисциплін.

Суміжні і споріднені дисципліни. Об'єкт етнології та співвідношення його з об'єктами антропології, історії, соціології, політології, філософії, психології. Етнографія, етнодержавознавство, етнопсихологія, етносоціологія: предметне поле та зв'язок з етнологічною наукою.

Роль етнологічних знань у практичній професійній, політичній, громадській діяльності.

Література [1; 6; 13; 19; 25; 36; 40; 61]

Тема 2. Школи етнології. Сучасні етнологічні концепції

Еволюціонізм як перша власне етнологічна теорія. Основні ідеї та принципи еволюціонізму. Принцип розвитку та ідея еволюції в етнології. “Первісна культура” Е. Тайлора. Г. Спенсер і теорія послідовних необхідних змін культурних феноменів. Вчення про універсальний закон світобудови. А. Бастіан і теорія закономірного розвитку людської історії “від недосконалого до досконалого”. Л. Морган. “Стародавнє суспільство”. (1877 р.). Роль і значення еволюціонізму.

Неоеволюціонізм. Л. Уайт. Види процесів у культурі та способи їх інтерпретації. Символізм. Д. Стюард. “Паралельна еволюція”. Вчення про “культурну екологію”. Взаємний вплив культури та екологічного середовища.

Наукові течії і школи дифузійнізму (історико-географічна (Скандинавія); культурно-історична, антропо-географічна (Німеччина); теорія культурних ареалів (Північна Америка); геополітична школа (Англія). Ф Ратцель як засновник дифузійнізму. Л. Фробеніус і “теорія культурних кіл”. Природно-науковий метод (Ф. Гребнер). Теорія неповторюваності і відсутності закономірностей. К. Віслер і “теорія культурних центрів”. У. Ріверс. Переселенська дифузія.

Соціологічна школа. Основний предмет етнології у розгляді представників соціологічної школи. Е. Дюркгейм і вчення про суспільство. Роль релігії в суспільстві. Л. Леві-Брюль і “дологічне мислення”.

Функціоналізм. Суспільство та соціальна система очима функціоналістів. Звичай та ритуали як механізми вивчення етнології. Б. Малиновський і “наукова теорія культури”. А. Радкліф-Браун: антропологічне вчення. Погляди функціоналістів на завдання етнології та її структуру. Використання порівняльного підходу. Загальнотеоретична концепція систем.

Школа історичної етнології (школа Ф. Боаса). Історичний метод дослідження культури. Метод етнографічної картографії. А. Кребер. Етнос як система ідеалів і цінностей та квінтесенція ідеальної культури. Теорія культурних моделей. Суть і значення поняття “етноцентризм”.

Етнопсихологічна школа. Новий погляд на індивіда та культуру. А. Кардинер. Вплив виховання на культуру та соціалізацію особистості. “Базова” особистість. Моделі культури Р. Бенедикта. Типи культурних конфігурацій. М. Мід і теорія “постфігуративної культури”. Особливості вивчення національного характеру. Типи культур за суб'єктами передачі знань. Фундаменталізм.

Структуралізм. Зв'язок структуралізму з функціоналізмом. Особливості пояснення культурних явищ у структуралізмі. Вчення про “єдину культурну модель”. “Універсалії”.

Культурний релятивізм. М. Херсковіц і теорія акультурації. Теорія “рівноправності культур”. Динамізм. Основні аспекти релятивізму.

Новітні концепції етнології. Огляд політичних подій ХХ ст. та їх вплив на етнологію. Соціальна біологія. Герменевтичний напрям К. Гірца і В. Тернера. Символізм. Тенденції до плюралізму. “Постмодерн” і проблемна орієнтованість сучасних етнологічних досліджень.

Етнологічні дослідження у сучасній Україні: основні напрями. Постмодернізм у сучасній етнологічній науці.

Література [1; 5; 20; 23; 25; 27; 42]

Тема 3. Теорії етносу

Поняття “етнос”: історія та проблематика, визначення, його еволюція. Основні напрями у вивченні етносу. Етнічність, як форма соціальної організації культурних відмінностей. Специфічні ознаки етносу. Етнічна карта світу. Теорії етносу: вчення про етнічну ідентичність.

Примордіалізм. Етнос і етнічність як реально-існуючі феномени. Теорія компліментарності. Біологічні теорії. Концепція М. Гумільова Еволюційно-історичний напрям. Ознаки етносу (основні концепції).

Інструменталізм. Етнос та етнічність як інструменти політичної та ідеологічної еліти. Інформаційна концепція етносу.

Конструктивізм. Етнос як конструкт вчених, політиків, державних діячів. Теорія Ф. Барта. Етнічність як породження свідомості. Культурна самоідентифікація.

Структура етносу. Ієрархічність структури. Власне етнічний рівень. Мікрорівень. Макрорівень. Метарівень. Співвідношення між самоідентифікацією різних рівнів у свідомості людини.

Література [5; 6; 8; 28; 33; 38]

Змістовий модуль II. Виникнення, розвиток і класифікація етносів

Тема 4. Антропогенез. Раси та історія расових теорій

Концепції антропогенезу: суть, значення, проблематика визначення. Гомогенез та його основні етапи. Анатомічні характеристики людини і розвиток свідомості. Френологічні теорії. Біологічні групи

на ранньому етапі історії людства. Антропогенез і природні умови. Адаптація. Соціальна ізоляція як фактор утворення перших антропологічних типів.

Дискусійний характер питання про прабатьківщину людства. Раси і расоутворення: теорії поліцентризму і моноцентризму. Ф. Бернье як піонер расових класифікацій. Расова класифікація Й. Денікера як фундамент подальшого розвитку вчення про раси. Великі раси. Євразійські раси (північні, змішані, південні, перехідні форми). Монголоїдні (азіатсько-американські раси). Негро-австралоїдні (африкано-океанійські раси). Змішані і перехідні форми рас. Малі раси. Антропологічні типи. Невідомі расові типи. Амальгамація (расове змішування).

“Ідеалістичні” теорії расогенезу. Взаємозв’язок між расогенезом та етнічною історією.

Раси і расові конфлікти. Расова дискримінація в сучасному світі.

Література [9; 15; 24; 25; 27; 30; 58]

Тема 5. Основні етапи етногенезу

Етногенез та його основні фактори. Джерела вивчення етногенезу. Теорія єдиного центру походження людства. Напрями і форми етногенезу та їх класифікація. Етноеволюційні та етнотрансформаційні процеси. Етногенез та антропогенез. Розвиток етносів та його вивчення в ретроспективі. Інтеграція і мова. Етногенез на ранньому етапі історії людства.

Концепція етногенезу Л. Н. Гумільова. Природничо-біологічний характер етносу. Пасіонарність етносів. Пасіонарні поштовхи та їх вплив на етногенез. Вік етносу та фази його розвитку. Біологічні аспекти вчення В. Вернадського.

Традиційна схема виникнення етносів. Класифікація етносів. Географічна класифікація та її критерії. Історичні приклади географічної класифікації.

Антропологічна класифікація.

Мовна класифікація. Спільні етапи мовогенезу та етногенезу.

Господарсько-культурна класифікація. Господарсько-культурні типи: критерії визначення, значення, історія становлення. Давні культури Європи. Сучасні історико-культурні регіони.

Значення класифікації етносів для вивчення диференціації людства.

Література [4–6; 8; 23; 30; 60]

Тема 6. Походження та етнічна історія українців

Проблема походження українського народу: сучасні концепції і теорії (дунайська (протослов'янська), вісло-дніпровська, вісло-одерська, азійська, норманська, арійська етногенетичні теорії). Схема етногенезу слов'ян В. Барана. Теорія пасіонарності Л. Гумільова. Концепція Ю. Шилова. Праукраїнська основа індоєвропейської культури. Антська держава. Угри.

Загальні підходи до вивчення особливостей українського етносу. Основні етапи етнічної історії України. Найменування України та українців. Українська символіка: історична обумовленість. Етнічні межі українства. Етнорегіональний поділ: характеристика основних критеріїв і типологія історико-культурного районування. Етнографічні групи українців.

Етнічна ідентифікація українства. Типологічні ознаки українців. Взаємодія з іншими народами та формування етнічного характеру. Етнонаціональна свідомість. Вплив екологічного, історичного, релігійного та геополітичного чинників на формування менталітету. Архетипи. Етнічні риси української діаспори.

Етнічний склад населення України та формування міжетнічних комунікацій. Етнічні процеси та міжетнічні відносини. Конфлікти стереотипів. Титульний етнос і проблема корінних народів.

Етносоціальна культура українства як фактор відродження національної самобутності. Основні риси традиційної української культури. Етнічні феномени (гетьманство, козацтво, чумацтво, братства). Етнолінгвістична специфіка українського етносу. Релігійні вірування українців. Етнічна самосвідомість і національна ідея. Шляхи формування нового етнополітичного мислення в сучасній Україні.

Література [12; 21; 27; 34; 55; 59; 62; 63]

Змістовий модуль III. Етнічна ідентичність

Тема 7. Психологія етносів

Сутність етнічної психології. Структура психології: статичні і динамічні компоненти. Рівні етнічної психології: егоцентричний, групоцентричний, універсально-гуманістичний. Статичні компоненти психології етносу: етнічний характер, етнічний темперамент, етнічні традиції і звичаї, етнічна свідомість. Архетипи. Концепція етнологічної самосвідомості. Етноцентризм: його ознаки та умови виникнення. Етноцентризм і націоналізм. Основні структурні компоненти національного характеру.

Основи етнічної ідентичності. Етнічні почуття. Етнічні стереотипи, їх структура та зміст. Основні соціальні функції стереотипів. Класифікація стереотипної поведінки. Стереотип і соціальна норма. Дія стереотипів.

Інкультурація і соціалізація. Первинна (дитяча) і вторинна стадія інкультурації. Форми інкультурації. Національне виховання. Менталітет і ментальність. Роль генетики у формуванні етнічних ознак.

Національна свідомість і національна культура. Вплив релігійних та історичних чинників на формування національного характеру. Етнічні традиції в сучасному діловому світі.

Література [2; 10; 24; 26; 35; 43; 47]

Тема 8. Етнічна культура. Походження мов народів світу

Етнічна культура. Функції етнічної культури (пізнавальна, топонімічна, інкультураційна, нормативна, творча, комунікативна). Проблема визначення поняття “етнічна культура”. Роль етнології в контексті культурологічних досліджень. Загальні та спеціальні механізми етнічної культури. Етнічна культура як засіб адаптації. Культурні етнічні комплекси. Фактори формування етнічної культури (географічний, мовний, релігійний, етнімічний, психологічний). Традиційно-побутова та професійна культура. Етнічні культурні стереотипи та етнічні образи. Роль і значення культурної антропології.

Сучасна світова та етнічні культури. Масова культура. Традиційні та архаїчні культури. Основні риси традиційної культури. Синкретизм. Звичаї та ритуали у традиційній культурі.

Етологія як наука про співвідношення традиційного суспільства та сучасної індустріальної культури. Природа ритуалу. Ритуал у традиційній та сучасній культурах. Типи ритуалів та їх класифікація.

Проблема модернізації традиційних суспільств. Сутність і значення модернізації. Теорії модернізації. Позитивні та негативні аспекти модернізації. Сучасні концепції модернізації.

Мови світу та їх походження. Індоевропейські мови: генеалогічна класифікація. Мовні сім'ї. Відособлені мови. “Мертві” мови світу. Гіпотези походження мовних сімей (ностратична, палеоевразійська, австратайська). Писемність: виникнення етнічних ознак. Писемні системи числення.

Література [4; 6; 9; 16; 35; 58; 61]

Тема 9. Етнічні релігії та релігійно-міфологічні системи

Поняття “етнічні релігії”. Доісторичний етап розвитку релігій. Ранні релігійно-міфологічні системи. Проблема типології релігійно-міфологічних систем. Ранньоєвропейський пантеон. Архаїчні східні культури. Виникнення і становлення національно-державних релігій. Релігії перших цивілізацій. Релігійні системи класичних цивілізацій: зороастризм, індуїзм, даосизм, конфуціанство, іудаїзм. Буддизм і буддійські країни.

Виникнення та еволюція християнства. Етнічні спільноти у соціально-політичних доктринах церкви. Християнські держави. Католицизм і православ'я. Ватикан у політичному житті сучасного світу. Протестантизм.

Географія ісламу. Іслам і мусульманська культура як важливі елементи духовного потенціалу народів. Соціальний ідеал ісламу. Теократичні держави. Значення ісламу в політиці країн Близького та Середнього Сходу.

Автохтонні релігійні системи. Особливості сучасних нетрадиційних культів етнічних спільнот.

Спільні етичні риси етнічних віровчень. Гуманізм як ціннісна основа релігій. Релігія та міжетнічні відносини. Міжконфесійні та між-етнічні відносини: специфіка і механізм взаємовпливу. Етнооб'єднуюча роль релігії. Роль і значення етнорелігійних факторів для гармонізації міжнаціональних відносин.

Література [1; 5; 21; 24; 25; 27; 36; 37; 61]

Змістовий модуль IV. Міжетнічні комунікації

Тема 10. Етнічні процеси та міжетнічні відносини в сучасному світі

Міжетнічні відносини та їх основні види (рівноправні відносини, відносини панування і підлеглості, відносини, які передбачають винищення одного етносу іншим). Сутність і результати міжетнічних контактів. Міжетнічна комунікація: етапи становлення. Фактори міжетнічної комунікації (історичні, соціальні, культурні, традиційні норми поведінки). Ситуаційні та політичні фактори. Види і форми міжетнічних комунікацій.

Етнооб'єднувальні та етнороз'єднувальні процеси в сучасному світі. Титульні народи та національна етнічна меншість. Дискримінація етносів (геноцид, апартеїд, сегрегація).

Теорії культурної взаємодії етносів. Концепція акультурації. Концепції мобілізації. Концепції внутрішнього колоніалізму та їх наслідки.

Етнічні процеси в сучасному світі. Міжетнічні відносини у країнах СНД. Наслідки багатовікової колонізації Росії. Етнічні процеси в Європі. Етнічні процеси в Азії, Африці, Латинській Америці. Формування відносин між мігрантами та представниками титульних етносів: етнорегіональні особливості.

Етнічні конфлікти. Природа етнічних конфліктів. Фази етнічних конфліктів. Проблема поліетнічності держав. Причини виникнення етнічних конфліктів (територіальні, політичні, економічні, соціальні, релігійні, соціокультурні). Причини міжетнічних конфліктів у колишньому СРСР та на сучасному пострадянському просторі. Типи етнічних конфліктів і сценарії їх виникнення. Етнічні рухи.

Форми і способи врегулювання етнічних конфліктів. Характеристика сучасних міжетнічних конфліктів. Міжнародні організації та їх роль у вирішенні етноконфліктів. Миротворчі операції.

Етичні засади міжетнічного спілкування. Правила уникнення конфлікту при спілкуванні з представником іншого етносу та створення ділових, творчих, особистих відносин.

Глобалізація та міжетнічні відносини. Основні шляхи досягнення міжетнічної злагоди у сучасному світі. “Етика ненасильства”. Політична етика та професійна мораль як основа успішної дипломатії.

Література [1; 11; 31; 42; 44; 46; 52; 57]

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Історія виникнення та становлення етнологічної науки, її сучасний зміст.
2. Предмет, об'єкт і структура етнологічної науки.
3. Спеціальні та загальнонаукові методи етнології споріднені і суміжні дисципліни.
4. Роль етнологічних знань у практичній професійній, політичній, громадській діяльності.
5. Еволюціонізм як перша школа етнологічної науки
6. Соціологічна школа та її особливості.
7. Етнопсихологічна школа: основні риси.
8. Особливості функціоналізму, його зв'язок зі структуралізмом.
9. Американська школа історичної етнології.

10. Культурний релятивізм, його наукове значення і важливість гуманістичного підходу в контексті політичної світової ситуації.
11. Специфічні риси та особливості новітніх концепцій в етнології. Поняття “етнос” і “етнічність”: проблеми визначення та роль в етнологічній науці.
12. Поняття “етнос” і “етнічність” у школах етнології.
13. Особливості інструменталізму.
14. Конструктивізм в етнології.
15. Структура етносу, її ієрархічність та значення для науки і практичної самоідентифікації особистості.
16. Проблеми розмежування та визначення критеріїв у класифікації етносів.
17. Географічна класифікація етносів. Її особливості та основні приклади.
18. Антропологічна класифікація. Раси і расові теорії.
19. Мовна класифікація. Особливості досліджень, аналіз мовної карти світу.
20. Господарсько-культурна класифікація етносів.
21. Теорія диференціації людства та значення господарсько-культурної класифікації.
22. Особливості дослідження етногенезу у зв'язку з його динамізмом.
23. Основні фактори етногенезу.
24. Вивчення розвитку етносів у ретроспективі
25. Теорії походження українського етносу.
26. Співвідношення етногенезу та антропогенезу, їх зв'язок.
27. Біогеохімічна енергія В. Вернадського та теорія етногенезу Л. Гумільова.
28. Етнічна ідентичність, її роль в історії політики. Типи етнічної ідентичності.
29. Етноідентифікація та соціалізація особистості.
30. Психологія етносу: динамічна і статична характеристики.
31. Основні фактори етнічної ідентичності, їх значення для науки і практики.
32. Основні компоненти структури психології етносу.
33. Інкультурація: значення для гармонійного розвитку особистості.
34. Етнічно-культурна самосвідомість: роль, значення, світові тенденції.
35. “Етнічна культура” та “культура етносу”: практичне значення.

36. Функції етнічної культури.
37. Інтеграція та консерватизм в етнічній культурі: проблема вибору.
38. Особливості формування світової та масової культури.
39. Роль образів і стереотипів у побуті етносів.
40. Модернізаційна, традиційна та архаїчна культура як альтернативні шляхи розвитку суспільства: порівняльна характеристика.
41. Теорія “дологічного” мислення. Особливості традиційного мислення.
42. Роль звичаїв і ритуалів у соціальних галузях традиційної та архаїчної культури.
43. Основні етапи мовогенезу. Мовні сімі та групи.
44. Релігійно-міфологічні системи народів світу.
45. Християнство та роль у формуванні міжетнічних відносин.
46. Значення ісламу в політиці країн Близького та Середнього Сходу.
47. Автохтонні релігійні системи та культури народів світу.
48. Форми міжетнічних комунікацій та їх характер.
49. Роль політичних технологій у формуванні концепцій міжетнічної комунікації.
50. Етнооб'єднувальні та етнороз'єднувальні процеси в сучасній Європі.
51. Етнічні процеси в сучасному світі: значення для формування політичної історії світу.
52. Релігія та міжетнічні відносини в сучасному світі.
53. Етнічні конфлікти: причини та передумови виникнення.
54. Класифікація етнічних конфліктів, характеристика їх основних типів.
55. Шляхи врегулювання етнічних конфліктів.
56. Громадянська війна як остання фаза міжетнічного конфлікту.
57. Етнічна та етнографічна карта сучасної України.
58. Міжетнічні відносини в Україні.
59. Міграційні процеси як один із шляхів подолання міжетнічних конфліктів.

ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

1. Зародження, становлення і розвиток етнологічної науки у світі та в Україні.
2. Етнологія як наука і навчальна дисципліна. Місце і роль етнології в системі гуманітарних наук.
3. Школи етнології та сучасні етнологічні концепції.

4. Теорії етносу та основні напрями його вивчення.
5. Концепції антропогенезу. Гомогенез.
6. Раси і расоутворення: теорії полі- і моноцентризму.
7. Євразійські раси та антропологічні типи.
8. Азіатсько-американські та африкано-океанійські расові групи.
9. Раси і расові конфлікти. Расова дискримінація в сучасному світі.
10. Етногенез на ранньому етапі історії людства.
11. Концепція етногенезу Л. Гумільова.
12. Класифікація етносів та її критерії.
13. Давні господарсько-культурні системи Європи.
14. Теорії походження українського народу.
15. Основні етапи етнічної історії України.
16. Етнічний склад населення України та формування міжетнічних відносин.
17. Суть і структура етнічної психології.
18. Основні структурні компоненти національного характеру.
19. Етнічні стереотипи, їх структура і зміст.
20. Етнічні традиції в сучасному діловому світі.
21. Сучасна світова культура та етнічні культури.
22. Проблема модернізації традиційних суспільств. Позитивні та негативні сторони модернізації.
23. Виникнення і розвиток індоєвропейських мов.
24. Мовні сім'ї. Відособлені та "мертві" мови світу.
25. Етнічні ознаки писемності та систем числення.
26. Виникнення і становлення національно-державних релігій.
27. Значення ісламу в соціально-культурному житті народів Близького і Середнього Сходу.
28. Спільні етичні риси етнічних віровчень.
29. Міжетнічні відносини та фактори міжетнічної комунікації.
30. Етнооб'єднувальні та етнороз'єднувальні процеси в сучасному світі.
31. Дискримінація етносів. Геноцид. Апартеїд. Сегрегації.
32. Етнічні конфлікти та шляхи їх врегулювання.
33. Пропагування міжетнічної злагоди як основа успішної дипломатії: історичні приклади.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Абдулатипов Р. Г.* Етнополітологія. — СПб.: Питер, 2004. — 314 с.
2. *Абетка* етнополітолога: У 2 т. / За ред. Ю. Римаренка. — К., 1996.
3. *Антонюк О. В.* Основи етнополітики. — К.: МАУП, 2005. — 432 с.
4. *Артюнов С. А.* Народы и культуры: развитие и взаимодействие. — М., 1989.
5. *Бромлей Ю. В.* Очерки теории этноса. — М., 1983.
6. *Бромлей Ю. В.* Этнос и этнография. — М., 1973.
7. *Глушко М. С., Гонтар Т. О., Горинь Г. Й. та ін.* Українське народознавство: Навч. посіб. / За ред. С. П. Павлюка. — Львів: Фенікс, 1997. — 607 с.
8. *Гумилев Л. Н.* Этногенез и биосфера Земли. — 2-е изд. — Л., 1989.
9. *Емельянов Ю. Н.* Основы культурной антропологии. — СПб., 1994.
10. *Ентоні Д. Сміт.* Національна ідентичність. — К.: Основи. — 1994.
11. *Етнічний довідник: Поняття та терміни. Етнічні меншини в Україні: У 3 ч.* — К., 1997.
12. *Етнонаціональний розвиток України: Терміни, визначення, персоналії / Відп. ред. Ю. Римаренко, І. Курас.* — К., 1993.
13. *Етнополітологія в Україні. Становлення. Що далі? / НАН України; Ін-т політичних і етнонаціональних досліджень; За ред. І. Ф. Курас.* — К., 2002. — 295 с.
14. *Етнополітологія в Україні: здобутки, проблеми, перспективи: Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 27–28 верес. 2003 р. / НАН України; Ін-т політичних і етнонаціональних досліджень; Асоціація національно-культурних об'єднань України / Відп. ред. О. М. Майборода.* — К.: Світогляд, 2004. — 257 с.
15. *Ильин В. В.* Политическая антропология. — М.: Изд-во МГУ, 1995. — 384 с.
16. *Итс Р. Ф.* Введение в этнографию. — Л., 1991.
17. *Картунов О.* Вступ до етнополітології. — К., 1999.
18. *Курас І. Ф.* Етнополітика: Історія і сучасність. — К., 1999.
19. *Курас І. Ф.* Етнополітологія: Перші кроки становлення / НАН України; Інститут політичних і етнонаціональних досліджень. — К.: Генеза, 2004. — 734 с.

20. *Лазоренко О. В., Лазоренко О. О.* Теорія політології. — К.: 1999. — 344 с.
21. *Лозко Г.* Етнологія України: Філософсько-теоретичний та етно-релігійознавчий аспект. — К.: АртЕк, 2001. — 303 с.
22. *Лозко Г.* Українське народознавство. — 2-ге вид., допов. та переробл. — Х.: ДИВ, 2005. — 470 с.
23. *Лурье С. В.* Историческая этнология. — М.: 1997.
24. *Людство і віра: Навч.-метод. посіб.: У 3 т. / Авт.-уклад. Г. Щокін.* — К.: МАУП, 2002. — Т. 1. — 576 с.
25. *Мала енциклопедія етнодержавознавства / За ред. Ю. Римаренка.* — К., 1997.
26. *Малий етнополітологічний словник.* — К.: МАУП, 2005. — 288 с.
27. *Надольська В.* Загальна етнологія: понятійно-термінологічний апарат: Метод. рек. на допомогу студ. іст. ф-ту / Волинський держ. ун-т ім. Лесі Українки. — Луцьк: РВВ “Вежа”, 1999. — 60 с.
28. *Основи етнодержавознавства / За ред. Ю. Римаренка.* — К., 1997.
29. *Павлюк С.* Українське народознавство: Навч. посіб. — К.: Знання, 2004. — 570 с.
30. *Політологічний енциклопедичний словник.* — К.: Генеза, 1997.
31. *Політологія. Етнологія. Соціологія: Доповіді та повідомлення Третього Міжнар. конгр. українців, 26–29 серп. 1996 р. / Харк. держ. ун-т; Нац. юрид. акад. ім. Ярослава Мудрого / Відп. ред. О. Петровський.* — Х.: Око, 1996. — 420 с.
32. *Римаренко Ю. І., Шкляр Л. Є., Римаренко С. Ю.* Етнодержавознавство: Теоретико-методологічні засади. — К., 2001.
33. *Рябов С. Г.* Політологічна теорія держави. — К.: Тандем, 1996. — 239 с.
34. *Струманський В. В.* Народознавство. Поділля: Хрестоматія. — Хмельницький: Поділля, 1995. — 448 с.
35. *Тиводар М. П.* Етнологія: Навч. посіб. для студ. іст. спец. вищих навч. закл. — Л.: Світ, 2004. — 623 с.
36. *Филипович Л.* Етнологія релігії. Теоретичні проблеми. Вітчизняна традиція осмислення. — К.: Світ знань, 2000. — 333 с.
37. *Хоптяр Ю. А.* Етнологія: Навч. посіб. / Кам'янець-Подільський держ. ун-т. — Кам'янець-Подільський: ПП М. І. Мошак, 2005. — 144 с.
38. *Чеснов Я. В.* Лекции по исторической этнологии. — М., 1998.

Додаткова

39. *Аверкиева Ю. П.* История теоретической мысли в американской этнографии. — М., 1979.
40. *Антонюк. О. В.* Етнополітологія як наука та її зв'язок з етнополітикою // Персонал. — № 1. — 2004. — С. 34–41.
41. *Барматова С.* Нестандартна демократія для нетрадиційного суспільства // Персонал. — № 6. — 2004. — С. 54–57.
42. *Бєбик В. М.* Базові засади політології: історія, теорія, методологія, практика: Монографія. — 2-ге вид., стереотип. — К.: МАУП, 2001.
43. *Бєбик В.* Політологія глобального світу: проблеми теорії і практики // Персонал. — № 5. — 2005. — С. 28–31.
44. *Бойко Ю.* Шлях нації. — Париж; К; Львів, 1992.
45. *Бусыгина И. М.* Судьба географических знаний в политической науке и образовании // Полис. — № 1. — 2003. — С. 149–158.
46. *Власюк О., Прозорова Н.* Карта регіоналізму в колоді маргінальних еліт // Віче. — № 10. — 2004. — С. 58–61.
47. *Вудвуд Л.* З родини йде життя людини. Народознавство. — Донецьк, 1998. — 115 с.
48. *Вудвуд Л.* Відкривай духовні острови. Українське народознавство. — Донецьк, 1998. — 143 с.
49. *Гаджиев К. С.* Геополитика. — М.: Междунар. отношения, 1997. — 384 с.
50. *Горбатенко В. П.* Стратегія модернізації суспільства: Україна і світ на зламі тисячоліть. — К., 1999.
51. *Гумилев Л. Н.* Конец и вновь начало. — М., 1994.
52. *Здравомыслов А. Г.* Межнациональные конфликты в постсоветском пространстве. — М., 1997.
53. *Кіссе А.* Сучасні концепції етнічного конфлікту: сутність і типологія // Політичний менеджмент. — № 1. — 2005.
54. *Лисенко Н.* Етнопедогогіка: Навч.-метод. посіб. для студ. вищ. зал. освіти І–ІV акредитації, спец. “Дошкільне виховання” / Прикарпатський ун-т ім. Василя Стефаника; Наук.-мет. центр “Українська етнопедогогіка і народознавство АПН України”. — Івано-Франківськ: Плай, 2003. — 86 с.
55. *Мистецтвознавство, фольклористика та етнологія слов'янських народів: XIII міжнар. з'їзд славістів (Любляна, Словенія) / НАН України; Ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім.*

- М. Т. Рильського; Український комітет славістів. — К., 2003. — С. 149–195.
56. *Монтескьє Ш.* О духе законов // Избр. произв. — М., 1955.
57. *Національні процеси в Україні: історія і сучасність: Док. і матеріали: Довідник: У 2 ч. / За ред. В. Ф. Панібудьласки.* — К.: Вища шк., 1997.
58. *Орлова Э. А.* Введение в социальную и культурную антропологию. — М., 1994.
59. *Петронговський Р.* Українське народознавство: Навч.-метод. посіб. — Житомир: Полісся, 2002. — 135 с.
60. *Римаренко С. Ю.* Самовизначення особи, нації, держави. — К., 1999.
61. *Токарев С. А.* История зарубежной этнографии. — М., 1978.
62. *Україна: Історія. Народознавство: Анотований бібліогр. довід. / Рівненська держ. обл. б-ка / Уклад. К. В. Краєвська.* — Рівне, 1994. — 181 с.
63. *Українське народознавство: стан і перспективи розвитку на зламі віків: Матеріали міжнар. наук.-практ. читань, присвячених пам'яті українського фольклориста Михайла Пазяка / Відп. ред. О. Петровський, Н. Юсова.* — К., 2000. — 372 с.

МАУП

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Тематичний план дисципліни “Етнологія”	4
Зміст дисципліни “Етнологія”	5
Питання для самоконтролю	12
Теми контрольних робіт	14
Список літератури	16

МАУП

Зам. № ВКЦ-2489

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39; вул. Фрометівська, 2; МАУП